

Kristian Bernt Karlson og Mads Meier Jæger

Kassen, kulturen og kontakterne:

Økonomisk, kulturel og social kapital i to generationer

I denne artikel analyserer vi sammenhængen mellem økonomisk, kulturel og social kapital inden for og mellem to generationer af danskere født omkring 1930 og 1954. Vi analyserer data fra Ungdomsforløbsundersøgelsen og benytter konfirmativ faktoranalyse til at konstruere latente variable for de tre kapitalformer i begge generationer. Analysen viser, for det første, at der i begge generationer er en markant sammenhæng mellem respondenternes beholdning af økonomisk, kulturel og social kapital, og at dette mønster gælder for begge generationer. Med andre ord: Materielle og immaterielle ressourcer er stærkt sammenvævede i det danske samfund. For det andet viser analysen, at de relative beholdninger af de tre kapitalformer i høj grad "nedarves" fra forældre til børn. Med andre ord: Der er en stærk social arv af både materielle og immaterielle ressourcer.

Søgeord: Økonomisk kapital, kulturel kapital, social kapital, Bourdieu, social reproduktion, konfirmativ faktoranalyse.

Sociologisk forskning om social ulighed og social mobilitet handler om, hvordan forskellige typer af ressourcer er fordelt i en befolkning, og hvordan de udveksles over generationer. Ressourcer er ikke kun materielle ressourcer som fx penge og ejendom, men også immaterielle ressourcer som fx kulturel indsigt, dannelse og sociale forbindelser. Blandt de mange bud i sociologien på, hvordan man kan (1) begrebsliggøre materielle og immaterielle ressourcer, (2) beskrive sammenhængen mellem forskellige typer ressourcer og (3) forstå de mekanismer, igennem hvilke ressourcer overføres fra én generation til den næste, er Pierre Boudieus teori om *kapitalformer* den mest indflydelsesrige. Bourdieus mente, at de væsentligste ressourcer i den sociale lagdeling udgøres af *økonomisk, kulturel og social kapital*. Økonomisk kapital refererer til økonomiske og øvrige materielle ressourcer; kulturel kapital refererer til (ud)dannelse, kulturel viden og kulturelle genstande; og social kapital refererer til sociale forbindelser og netværk (se fx Bourdieu 1986, 1993, 2003). Styrken af sammenhængen mellem disse tre hovedkapitalformer fortæller noget om karakteren af fordelingen af ressourcer i en generation, mens styrken af overførslen af kapital mellem generationer fortæller noget om den sociale arv i et samfund.

Formålet med denne artikel er at analysere sammenhængen mellem økonomisk, kulturel og social kapital både *inden for* og *mellem* to generationer af danskere. Vores analyse er nyskabende i to henseender. Vores første bidrag består i at analysere i tværsnit sammenhængen mellem de tre hovedkapitalformer *inden for* to generationer fra samme familie født henholdsvis omkring 1930 og 1954. Generationen født omkring 1930 voksede op lige før, under og efter anden verdenskrig, dvs. i tiden før Danmark blev et moderne velfærdssamfund. Generationen født omkring 1954 var den første "velfærdsgeneration", hvis opvækst, uddannelse og tidlige arbejdsmarkedskarriere faldt sammen med en eksplosiv udbygning af den danske velfærdsstat (Hansen 1995; Ploug et al. 2004). De to generationer har haft forskellige livsbetingelser, og vi undersøger derfor, om sammenhængen mellem de tre kapitalformer er forskellig inden for de to generationer. De tre kapitalformer kan isoleret ses som ressourcer, der får deres værdi i relation til andres beholdning af ressourcer inden for en generation. Fordi disse ressourcer kan bruges til at fremme individets position i samfundet, fortolker vi med udgangspunkt i Bourdieus styrken af sammenhængen mellem de tre hovedkapitalformer som et udtryk for graden af social ulighed i et samfund. I artiklen præsenterer vi empiriske estimater for styrken af sammenhængen mellem kapitalformer i hver af de to generationer. Et resultat er her, at den moderat til stærke sammenhæng mellem kapitalformerne har forandret sig bemærkelsesværdigt lidt over de to generationer, der voksede op under meget forskellige forhold.

Artiklens andet bidrag består i at analysere sammenhængen mellem økonomisk, kulturel og social kapital *mellem* to generationer fra samme familie (født henholdsvis omkring 1930 og 1954). Denne analyse vedrører, i hvor høj

grad forældre og børn ligner hinanden med hensyn til, hvor meget kapital de besidder relativt til andres besiddelse af kapital i deres respektive generationer, dvs. styrken af den sociale arv. Vi udbygger den eksisterende forskning, der hovedsageligt måler social mobilitet i forhold til uddannelse (fx Shavit & Blossfeld 1993; Breen & Jonsson 2005; Shavit et al. 2007), socialklasse (fx Erikson & Goldthorpe 1992; Breen 2004) eller indkomst (fx Bjørklund & Jännti 2001; Solon 2002; Bowles et al. 2005) ved at tage et flerdimensionalt perspektiv, hvor vi måler omfanget af social arv med de tre kapitalformer. Vi finder, at der er en overraskende stærk arv af ressourcer fra én generation til den næste i forhold til den relative mængde af økonomisk, kulturel og social kapital.

Artiklens resultater er nye både i en dansk og en international kontekst. For det første benytter vi et dansk datamateriale, *Ungdomsforløbsundersøgelsen*, der indeholder empiriske indikatorer for alle tre kapitalformer (økonomisk, kulturel og social kapital). Der findes adskillige undersøgelser af sammenhængen mellem økonomisk og kulturel kapital, både i Danmark (fx Fridberg 2003; Prieur et al. 2008; Jæger & Katz-Gerro 2010; Prieur & Rosenlund 2010; Katz-Gerro & Jæger 2011) og internationalt (fx Katz-Gerro 2002; Bourdieu 2003). Det er imidlertid sjældent at have data med empiriske indikatorer for alle tre kapitalformer (undtagelser er Anheier et al. 1995; Erickson 1996). For det andet kan vi måle alle tre kapitalformer i to generationer fra samme familie. Data fra to generationer betyder, at vi kan studere styrken af den sociale arv mellem to generationer.

I næste afsnit præsenterer vi artiklens teoretiske fundament. Her beskriver vi Bourdieus teori om de forskellige kapitalformer. Herefter introducerer vi datamaterialet og de variable, med hvilke vi måler de tre kapitalformer. Vi beskriver også den metodologiske tilgang. Endelig præsenterer vi resultaterne fra vores empiriske analyse og konkluderer på disse resultater.

Teoretisk baggrund

Bourdieu's teoretiske og empiriske studier er vidt kendte og anerkendte inden for sociologien. Et af Bourdieus væsentlige bidrag er teorien om social reproduktion, dvs. om hvordan social ulighed skabes og genskabes over ge-

nerationer. Det særlige ved Bourdieus teori er, at han tænker den sociale orden som et flerdimensionalt rum. Dette rum er bestemt af fordelingen af de forskellige *kapitalformer* på et givent tidspunkt i samfundets historie. I kombination udgør kapitalformerne de ressourcer, som individer, familier eller sociale grupper handler på baggrund af og handler med, når de skal fremme deres chancer for at få "succes" i livet (dvs. få en god og anerkendelsesværdig position i samfundet) (Bourdieu 1985, 1989, 2003). Derfor er fordelingen af kapitalformerne i en befolkning (både volumen og sammensætningen) vigtig at få empirisk klarlagt, hvis vi skal kunne danne os et billede af samfundets lagdeling både inden for og mellem generationer (Bourdieu 2003).

De tre kapitalformer

Bourdieu arbejder med tre fundamentale former for kapital: Økonomisk kapital (penge og ejendom), kulturel kapital (dannelse, uddannelse, kulturelle genstande) og social kapital (netværkskontakter). Inden vi beskriver disse kapitalformer, vil vi kort se på, hvad Bourdieu mener med begrebet "kapital". Begrebet kendes fra økonomisk videnskab, hvor det betegner en beholdning af penge, der typisk investeres i et produkt, der kan give et afkast senere hen. På den måde er kapital en beholdning, en besiddelse, men det kræver en investering i beholdningen for at få den til at yngle. Denne dobbelthed (beholdning og investering) i kapitalbegrebet anvender Bourdieu. For Bourdieu er kapital ikke kun et spørgsmål om materielle ressourcer (fx penge i banken eller et maleri på væggen). Det er lige så meget immaterielle ressourcer, en fornemmelse, en evne, en orientering, der er indlejret i kroppen på individer, og som ikke nødvendigvis er bevidst for individet (Bourdieu 1986, 2003). Denne kropsliggjorte del af kapital er en af Bourdieus mest centrale bidrag til studiet af social ulighed, fordi det udstyrer individerne med en sans for at investere beholdningen af kapital. Kapital indgår altså både som beholdning (en objektiv betingelse) og som evne (en subjektiv investeringsans) i kampen om at tilegne sig anerkendelsesværdige og prestigefulde positioner i samfundet. Når kapital således går i arv fra en generation til den næste, er det ikke blot et spørgsmål om en direkte overførsel af materielle goder, men i virkeligheden lige så meget et resultat af en langvarig (gennem barndommen) socialisering af evner og kompetencer til at forstå det sociale spil, en oplært investeringsans, som kan anvendes til at fastholde eller forbedre familiens position i samfundet.¹

Økonomisk kapital omfatter penge, aktier og ejendom (Bourdieu 1986:243). Ejendom skal her forstås i bred forstand, både som luksusvarer (fx et B&O-fjernsyn) og som rettighederne over jord, huse, virksomheder mv. Økonomisk kapital som materiel ressource går i arv typisk via legalt sanktionerede regler for arv. Samtidig kan familier investere økonomisk kapital i deres børns uddannelse (dvs. børnenes kulturelle kapital), fx ved at betale omkostningerne ved en uddannelse. Økonomisk kapital kan også bruges til at sikre sig en bolig

i et eftertragtet område, hvor både forældrene selv og barnet får mulighed for at opdyrke sociale kontakter (dvs. social kapital). Imidlertid går økonomisk kapital som investeringssans også i arv, fordi barnet gennem barndommen internaliserer det forhold til penge og ejendom, som forældrene har. Denne investering behøver ikke være bevidst fra forældrenes side, men inkorporeres i det udsyn og forståelse af den sociale verden, som barnet selv vil bruge i sine økonomiske investeringer. Økonomisk kapital som investeringssans kan altså både være en evne, fx til at drive virksomhed, eller en fornemmelse for, hvordan penge bruges, og hvordan denne brug fremvises offentligt. Økonomisk kapital er ifølge Bourdieu den mest fundamentale form for kapital, fordi den i sidste ende skaber gunstige betingelser for at kunne tilegne sig andre former for kapital og dermed sikre individet og familien en anerkendelsesværdig og prestigefuld position i samfundet (Bourdieu 1986:252).

Kulturel kapital omfatter kulturelle genstande, uddannelse i form af diplomer og en særlig form for dannelse, der sætter individer i stand til at vurdere og klassificere kultur og sprog. Kulturel kapital som materiel ressource kan være kunstværker (fx et maleri eller en skulptur) eller et konkret uddannelsesdiplom, der giver adgang til særlige jobs eller videregående uddannelser. Hvor kunstværker typisk går i arv på samme vis som fx ejendom, går uddannelsesdiplomer i arv via de investeringer, forældrene gør i deres børns uddannelse. Uddannelsesdiplomet er ifølge Bourdieu et legitimt bevis på kulturel kompetence, dvs. en evne til at forstå og lære den kultur og det sprog, som uddannelsessystemet og samfundet mere generelt forudsætter og værdsætter (Robbins 2005). Kulturel kapital som kompetence kan derfor forstås som en investeringssans, der er et produkt af en kultivering eller *Bildung*, der foregår gennem den primære socialisering i hjemmet (Bourdieu 1977:487; Bourdieu 1986:244; Bourdieu 1996:244f; Bourdieu 1997:37). Transmissionen af den kulturelle investeringssans er ifølge Bourdieu (1977:487, 1986:245) en af de mest effektive investeringer, man kan gøre i sine børns fremtid. Det kan fx foregå gennem besøg til distingverede museer, (op)læsning af bøger, information om forskellige uddannelsers værdi på "uddannelsesmarkedet" eller mere generelt det forhold, som forældrene har til litteratur, sprog, kultur og uddannelse (cf. DiMaggio 1982; Lamont & Lareau 1988; De Graaf et al. 2000; Lareau & Weininger 2004; Jæger 2009, 2011). Samtidig forstærkes transmissionen af kulturel kapital ifølge Bourdieu af uddannelsessystemet, der premierer og sanktionerer forskellige måder at forholde sig til sprog og kultur på. Dette forhold favoriserer de familier, der allerede har akkumuleret meget kulturel kapital, hvorfor den kulturelle reproduktion, via skolen, også bliver et spørgsmål om social reproduktion (Bourdieu 1977; Bourdieu & Passeron 1990).

Social kapital omfatter kontakter i individets omgangskreds, som vedkommende kan trække på for at fremme sin position i samfundet (Bourdieu 1986:248f). For Bourdieu har social kapital en instrumental karakter, dvs. individer bruger social kapital som instrument til at fremme egne formål (Portes

1998:3). Social kapital kan anskues ud fra både omfanget af netværkskontakter og kvaliteten af disse kontakter. De forbindelser, som omgangskredsen (eller netværket) består af, er gensidige, dvs. man anerkender hinanden som bekendte eller venner, som man kan trække på i forskellige situationer. Derfor kræver de sociale forbindelser også, at man kontinuerligt opretholder dem, typisk gennem forskellige former for udveksling (fx af information eller gaver). Dette forudsætter en sans for at indtræde i udbytterige netværk og at holde de sociale forbindelser ved lige. Denne "investeringsans" kan forældre give videre til deres børn (gennem den primære socialisering), ligesom de kan bruge og formidle vigtige kontakter for at fremme børnenes uddannelsesmæssige og økonomiske afkast (dvs. kulturel og økonomisk kapital).² På den måde virker social kapital ifølge Bourdieu (Bourdieu 1986:249) som en "multiplier" på andre former for kapital, dvs. social kapital giver favorable muligheder for at lade kulturel og økonomisk kapital yngle.

Kapital som "positional goods"

Bourdieus ide om det sociale rum bygger på, at den relative fordeling af de forskellige kapitalformer definerer magtstrukturen i et samfund. Dette betyder, at en persons *absolutte* mængde af en bestemt kapitalform er mindre betydningsfuld end den samme persons kapitalmængde *relativt til andres* mængde. Fx er kulturel kapital ifølge Bourdieu særlig betydningsfuld inden for uddannelsessystemet, og derfor er det vigtigere at have *mere kulturel kapital end andre* i uddannelsessystemet (relativ position) end bare at have *megen* kulturel kapital (absolut). Denne omstændighed skyldes ikke mindst, at de samfundsmæssige mekanismer, som tildeler nogle kapitalformer mere værdi end andre, har en arbitrær karakter. Fx har det ikke nogen absolut værdi at have et indgående kendskab til Johannes V. Jensens forfatterskab, men i uddannelsessystemet har dette værdi, fordi det vidner om, at en person har *mere* kulturel dannelse (kapital) end andre, der ikke kender til forfatteren eller forfatterskabet. Derfor har Bourdieus kapitalformer karakter af "positional goods", dvs. knappe ressourcer, som får deres værdi i kraft af at være anerkendte og efterstræbte af andre. Denne forståelse af ressourcer og deres betydning er meget udbredt i forskningen i social ulighed og mobilitet (se fx Hargens 1976; Breen, Karlson & Holm 2011).

I denne artikel studerer vi, hvordan de tre kapitalformer fordeler sig på samfundsplan inden for to generationer, og i hvilken grad de går i arv mellem de to generationer. Vi opfatter på samme måde som Bourdieu kapitalformerne som "positional goods", hvis værdi afhænger af individets placering i fordelingen af en given kapitalform relativt til andre i samme fordeling. Med denne tilgang er vores analytiske fokus ikke niveauet for, og ændringer i, den *absolutte* grad af ulighed i en given kapitalform over generationer, men derimod på karakteren af den relative fordeling af kapitalformer inden for generationer og styrken af transmissionen mellem generationerne. I analysen omsætter

vi Bourdieus tre kapitalbegreber til empiriske variable, som måler personens placering i fordelingen relativt til andre i samme generation. Vi analyserer sammenhænge mellem de tre kapitalformer ved at estimere empiriske korrelationer mellem økonomisk, kulturel og social kapital inden for og mellem to generationer. Som vi skal se, finder vi stærke sammenhænge, hvilket i det store hele støtter Bourdieus kapital- og sociale reproduktionsteori.

Data og variable

Vi analyserer data fra *Ungdomsforløbsundersøgelsen* (UFU; se www.sfi.dk/generation). UFU er en kohorteundersøgelse med en repræsentativ stikprøve på 3,151 danskere, der alle er født i eller omkring 1954 (se Hansen 1995; Jæger et al. 2003; Jæger 2007; Jæger & Holm 2007). Deltagerne blev interviewet første gang i 1968, da de var 14 år gamle og gik i 7. klasse. Siden er deltagerne blevet interviewet i 1970, 1971, 1973, 1976, 1992, 2001 og sidste gang i 2004, hvor de var omkring 50 år gamle. Ud over de primære UFU-respondenter er også en af deltagerens forældre blevet interviewet i 1969, ligesom at deltagerne løbende er blevet spurgt til deres forældres arbejdsmarkedssituation, helbred og interesser. I de følgende analyser benævner vi UFU-deltagerne G2 (dvs. generation 2) og deres forældre G1 (dvs. generation 1). G1-respondenterne er typisk født omkring 1930, mens G2-respondenterne er født omkring 1954.

Tabel 1. Deskriptiv statistik for indikatorvariable for de tre kapitalformer. Gennemsnit og standardafvigelser i parentes.

	G1	G2	Beskrivelse
Økonomisk kapital			
Personlig indkomst (kvintiler)	5,60 (2,87)	5,59 (2,88)	G1: Månedlig indkomst er for "hovedforsørger" G2: Månedlig bruttoindkomst
Ejer lystbåd	0,03 (0,18)	0,05 (0,22)	
Ejer sommerhus	0,15 (0,35)	0,12 (0,32)	
Kulturel kapital			
Uddannelse (antal års skolegang)	9,45 (2,68)	12,13 (2,41)	G1: Faders uddannelse G2: Egen uddannelse
Abonnerer på avis	0,65 (0,48)	0,51 (0,50)	
Går til undervisning	0,18 (0,38)	0,38 (0,49)	Fx aftenskole eller sprogundervisning
Social kapital			
Central placering i erhvervslivet	0,25 (0,43)	0,24 (0,43)	Selvvrurderet position
Central placering i den offentlige administration	0,07 (0,26)	0,15 (0,37)	Selvvrurderet position
Central placering i det politiske liv	0,11 (0,31)	0,16 (0,37)	Selvvrurderet position

Empiriske indikatorer for de tre kapitalformer

Der findes i litteraturen mange bud på, hvordan man kan operationalisere økonomisk, kulturel og social kapital. I denne artikel benytter vi os af en række indikatorvariable, som tidligere er anvendt som indikatorer for de tre ka-

pitalformer. Ideen er, at disse indikatorvariable *indirekte* måler de tre kapitalformer som vi, i lighed med Bourdieu (1984), opfatter som latente variable. Tabel 1 viser den empiriske fordeling af disse indikatorvariable, der i de fleste tilfælde er målt ens i G1 og G2.

Vi benytter tre variable til at måle *økonomisk kapital*. Den første variabel er G1- og G2-respondenternes månedlige bruttoindkomst, her kodet i kvintiler. I G1 refererer indkomstvariablen til den gennemsnitlige månedlige indkomst i 1967-68 for familiens "hovedforsørger", hvilket i langt de fleste tilfælde vil sige mandens indkomst. Indkomstoplysningerne kommer fra offentlige registre. I G2 refererer indkomstvariablen til respondentens månedlige bruttoindkomst i 1992.³ Selv om indkomst er den vigtigste indikator for økonomisk kapital, medtager vi også to indikatorer for materielle besiddelser, som bidrager til at måle økonomisk kapital. Den ene variabel er en dummyvariabel for om G1- og G2-respondenterne ejer/ejede en lystbåd. Information om G1-respondenterne er givet af G2-respondenterne. Den anden variabel er en dummyvariabel for, om G1- og G2-respondenterne ejer/ejede et sommerhus. Information om, hvorvidt G1-respondenterne ejede lystbåd og sommerhus, kommer fra G2-respondenterne (2001-bølgen). Til sammen indfanger disse tre variable både indkomst og materielle besiddelser (dvs. velstand), som begge er vigtige aspekter af økonomisk kapital (Bourdieu 1986). Fordelen ved også at inkludere indikatorer for materielle besiddelser er, at disse indikatorer fanger aspekter ved økonomisk kapital, som ikke vedrører den disponible (dvs. her-og-nu) indkomst.⁴ Ud over disse tre variable indeholder UFU også indikatorer for, hvorvidt G1- og G2-respondenterne ejer/ejede deres egen bolig og hvorvidt de ejer/ejede en bil. Vi benytter ikke disse variable i analysen af to årsager. For det første er indikatorvariablene for, om man ejer egen bolig, svagt negativt korreleret med indkomst i G1 (men ikke i G2). Dette kunne tyde på, at variabelen, som måler om G1-respondenterne ejer egen bolig, er behæftet med målefejl (variablen er baseret på G2-respondenternes rapportering for deres forældre). For det andet bidrager indikatorvariablen for, hvorvidt man ejer/ejede en bil – modsat indikatorvariablene for luksusobjekter så som lystbåd og sommerhus – ikke til at beskrive økonomisk kapital, når vi samtidig tager højde for indkomst. Der er med andre ord ikke nogen ekstra information i variabelen for, hvorvidt man ejer egen bil, når vi allerede kender respondentens indkomst. Der er derimod ekstra information i variablene for, hvorvidt man ejer en lystbåd eller et sommerhus, fordi disse indikatorer fanger "luksusobjekter".

Vi benytter tre variable til at måle *kulturel kapital*. Den første variabel er G1- og G2-respondenternes uddannelsesnivea, her målt som antal års fuldført skolegang. Vi bruger det samlede antal års skolegang (kvantitet) i stedet for indikatorer for forskellige typer uddannelse (kvalitativ forskellighed) dels for at kunne bruge en simpel numerisk skala i analysen, og dels fordi antal års skolegang ofte er anvendt i tidligere forskning. I G1 refererer uddannel-

sesvariablen til faders uddannelse, mens den i G2 refererer til respondentens uddannelse. Den anden variabel er en dummyvariabel for, hvorvidt G1- og G2-respondenterne abonnerer/abonnerede på en avis. Den tredje variabel er en dummyvariabel for, hvorvidt G1- og G2-respondenterne deltager i (ikke skolerelateret) undervisning, fx aftenskole, en forelæsningsrække eller sprogundervisning. Vores tre indikatorer er tidligere anvendt til at indfange kulturel kapital (fx Jonsson 1987; Chan & Goldthorpe 2007; Jæger & Katz-Gerro 2010; Jæger 2011), men de er naturligvis langt fra udtømmende. Vi mangler for eksempel indikatorer for kulturel deltagelse, læsevaner og kulturelle objekter i hjemmet. Der er desværre ikke flere indikatorer for kulturel kapital i UFU, som er sammenlignelige på tværs af de to generationer.

Vi benytter tre variable til at måle *social kapital*. Disse tre variable er konstrueret til at måle "Bourdiesk" social kapital, dvs. sociale forbindelser og kontakter, som potentielt kan udnyttes til at fremme egne formål. Hvorvidt kontakterne rent faktisk udnyttes, har vi ikke information om, men variablene er de bedste proxyer for det social kapital, vi har kunnet identificere. G2-respondenterne blev i 2001 spurgt: "Vil De sige, at De selv eller Deres ægtefælle/partner har en central placering i erhvervslivet, i den offentlige administration eller i det politiske liv i det lokalområde, hvor De bor?". Et identisk spørgsmål blev også stillet, der ikke omhandler respondenternes egen placering i lokalområdet, men derimod deres venner og bekendtes placering. Vi konstruerer tre indikatorvariable, der angiver, hvorvidt respondenterne selv eller deres venner/bekendte efter eget udsagn har en central placering i (1) erhvervslivet, (2) den offentlige administration og (3) det politiske liv. G2-respondenterne blev i 2004 stillet de samme spørgsmål, men denne gang omhandlende deres forældre, dvs. G1-respondenterne. Vi konstruerer på baggrund heraf tre identiske variable for G1.

Metodisk tilgang

Vi opfatter de tre kapitalformer som latente variable, der kun observeres indirekte. Denne fortolkning af kapitalformerne er i overensstemmelse med Bourdieus tilgang i *Distinction*, i hvilken han benytter multipel korrespondanceanalyse til at beskrive den latente fordeling af økonomisk og kulturel kapital (Bourdieu 2003). Vi benytter konfirmativ faktoranalyse (KFA) til at modellere strukturen i de tre latente kapitalformer (økonomisk, kulturel og social kapital) i vores data (se Brown 2006; Asparouhov & Muthen 2009). Ideen bag KFA er at formulere og teste en statistisk model, hvor hver af de tre latente kapitalformer måles indirekte gennem en række observerbare indikatorvariable. For eksempel måles økonomisk kapital i vores analyse med indikatorvariable for respondentens indkomst, og hvorvidt man ejer en lystbåd og et sommerhus. I KFA antager vi, at samvariationen mellem de forskellige indikatorvariable for fx økonomisk kapital fanger én underliggende dimension. Vi ved, at respondenter, som har en høj indkomst, oftere har råd til et sommerhus og lystbåd

sammenlignet med respondenter, som har en lav indkomst. Vores KFA-model postulerer derfor, at respondenter med høj indkomst, sommerhus og båd besidder meget økonomisk kapital. Vores KFA-model er derfor velegnet til at analysere, (1) i hvilket omfang de forskellige indikatorvariable måler hver af de tre latente kapitalformer, (2) i hvilket omfang de tre kapitalformer er korrelerede inden for hver af de to generationer (dvs. i hvor høj grad personer tenderer til at besidde både økonomisk, kulturel og social kapital), og (3) i hvilket omfang de tre kapitalformer er korrelerede på tværs af de to generationer (dvs. styrken af den sociale arv). Vi benytter statistikpakken Mplus til at estimere vores KFA-model.

KFA har mange fællestræk med den teknik, multipel korrespondance analyse (MKA), som Bourdieu ofte har brugt i sine studier. Der er både fordele og ulemper ved begge teknikker, og vi vil kort argumentere for, hvorfor vi har valgt KFA frem for MKA. En fordel ved MKA er, at man eksplorativt og uden særligt restriktive antagelser om, hvordan de forskellige indikatorer for de tre kapitalformer hænger sammen, forsøger at fastlægge de grundlæggende dimensioner i et datasæt. I KFA gør vi os antagelser om disse dimensioner og deres sammenhænge. MKA er derfor oplagt at bruge, når man ikke har stærke *a priori* antagelser om sammenhængene i data. KFA, på den anden side, kan anvendes, når man har en teoretisk forventning om sammenhængene i data, hvilket er tilfældet i denne artikel, hvor vi vil studere sammenhængen mellem kapitalformer inden for og mellem generationer. Imidlertid har MKA den ulempe, i hvert fald i forhold til denne artikels formål, at man antager, at de latente variable, som måler de forskellige kapitalformer, er uafhængige (Andersen 1990). Med andre ord: Med MKA kan man ikke kvantificere sammenhængene mellem en persons økonomiske, kulturelle og sociale kapital. Det kan man derimod med KFA, der giver en fortolkelig målestok for styrken af sammenhænge i data, nemlig korrelationer. Størrelsen af disse korrelationer siger noget om styrken af sammenhængene mellem de forskellige kapitalformer, og det er denne styrke, som vi i denne artikel har interesse i at estimere.

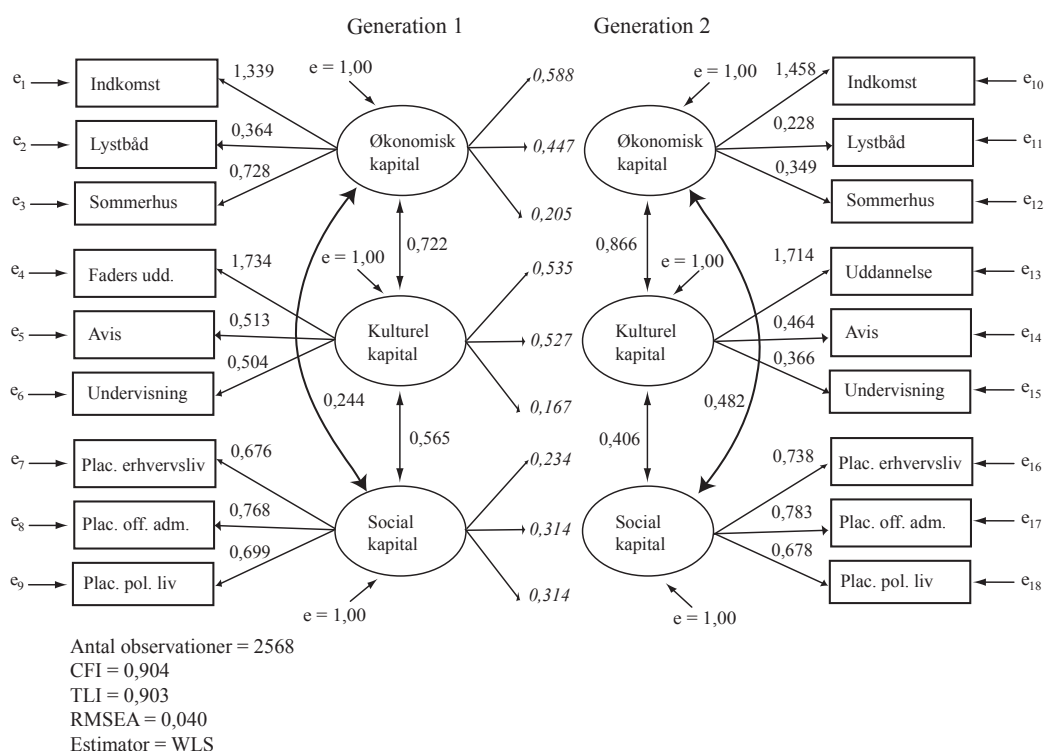
Analyseplan

Fordi vores analytiske model med tre latente variable (økonomisk, kulturel og social kapital) og to generationer er relativt kompleks, har vi valgt at estimere en simpel KFA-model. Vi lægger derfor den restriktion på vores KFA-model, at de tre indikatorvariable for hver latent kapitalform kun tillades at måle netop denne kapitalform.⁵ Dette analysedesign frembringer en simpel KFA-model, som kan testes på data (se figur 1, der viser modellen). Her ud over korrelerer vi, på baggrund af indledende analyser, nogle af fejleddene i indikatorvariablene i KFA-modellen for at "reparere" den omstændighed, at de latente variable ikke altid er i stand til at forklare al samvariationen mellem de indikatorvariable, som måler den pågældende kapitalform.⁶

Ud over at analysere de tre kapitalformer er vi også interesserede i respon-

denternes samlede kapitalmængde og sammenhængen mellem den samlede kapitalmængde i de to generationer. Korrelationen mellem den samlede kapitalmængde i de to generationer kan fortolkes som et overordnet mål for styrken af den sociale arv i et samfund. For at kunne identificere den samlede kapitalmængde udvider vi den simple KFA-model til en såkaldt "andenordens"-KFA-model. Modellen er af "anden orden", fordi vi her benytter de tre latente variable fra den simple model (økonomisk, kulturel og social kapital) som indikatorer for en fjerde latent variabel (se figur 2, der viser modellen). Denne nye variabel er baseret på samvariationen mellem G1- og G2-respondenternes (latente) økonomiske, kulturelle og sociale kapital, og den måler derfor respondenternes samlede (latente) kapitalmængde, dvs. den totale volumen af kapital, hvilket svarer til den vertikale akse i Bourdieus sociale rum. Vi estimerer denne anden ordens-KFA model for at analysere, i hvor høj grad den samlede kapitalmængde "nedarves" fra G1 til G2.

Figur 1. De tre kapitalformer over to generationer.

Resultater

I dette afsnit præsenterer vi resultaterne fra den empiriske analyse. Vi begynder med at beskrive den overordnede struktur i fordelingen af de tre kapitalformer i de to generationer. Med andre ord: Kan vi identificere de tre kapitalformer i vores data? Herefter analyserer vi korrelationerne mellem de tre kapitalformer *inden for* de to generationer: Hvordan ser fællesfordelingen af

kapitalformerne ud inden for hver generation? Til slut analyserer vi korrelationerne for hver af de tre kapitalformer *mellem* de to generationer samt korrelationen mellem den samlede kapitalmængde: Hvor stærk er den sociale arv? Tilsammen giver vores analyse et nyt indblik i, for det første, det indbyrdes forhold mellem materielle og immaterielle ressourcer i Danmark samt ændringer i dette forhold over tid og, for det andet, styrken af den mekanisme, der transmitterer disse ressourcer over generationer.

Figur 1 sammenfatter resultaterne fra vores KFA-model. I figuren refererer variable i firkantede bokse til observerede variable (dvs. indikatorvariablene for de tre kapitalformer), mens variable i runde bokse refererer til latente variable (dvs. de tre kapitalformer). Figuren viser observerede og latente variable for begge generationer. Der er pile fra de latente variable til de observerede variable, fordi KFA-modellen antager, at de latente variable (økonomisk, kulturel og social kapital) påvirker respondenternes svar på de observerede variable. Ud fra hver pil står et tal (en faktorvægt), som beskriver, hvor stærkt hver indikator er relateret til den latente kapitalform. Faktorvægtenes numeriske størrelse er ikke af særskit interesse i denne analyse, men faktorvægtene er alle positive og statistisk signifikant forskellige fra 0. De 18 fejllæd $e_1 - e_{18}$ udtrykker, hvad KFA-modellen ikke forklarer. Vi rapporterer ikke varianserne på disse residualer, fordi de ikke er af særskit interesse.

Variansen på hver af de seks latente variable (tre kapitalformer i hver generation) har vi normaliseret til 1 for at identificere KFA-modellen. Normaliseringen har den praktiske fordel, at de statistiske sammenhænge mellem de latente kapitalformer har den sædvanlige "korrelationsfortolkning", dvs. et tal mellem -1 og 1, der er et standardiseret udtryk for graden af samvariation mellem de forskellige kapitalformer. Og netop korrelationer har en særlig relevans rent fortolkningsmæssigt, fordi de udtrykker forholdet mellem kapitalformerne som "positional goods", dvs. ressourcer hvis værdi opstår i relation til andre. Korrelationerne mellem de tre kapitalformer inden for hver generation er derfor et udtryk for karakteren af ressourcefordelingen i en given generation, dvs. hvor stærkt sammenvævede de tre kapitalformer er i en generation. Endelig ses ud for hver af de latente variable i G1 pile (men ikke i G2) med korrelationer i kursiv. Disse korrelationer beskriver sammenhængen mellem de tre kapitalformer *over de to generationer*, dvs. fra G1 til G2, og de er et direkte mål for styrken af den sociale arv. Fx beskriver korrelationen 0.588 ud for økonomisk kapital i G1 korrelationen mellem økonomisk kapital i G1 og økonomisk kapital i G2; korrelationen 0.447 beskriver korrelationen mellem økonomisk kapital i G1 og kulturel kapital i G2; og korrelationen 0.205 beskriver korrelationen mellem økonomisk kapital i G1 og social kapital i G2. Som tommelfingerregel gælder, at korrelationer mellem 0 og 0,30 afspejler svage sammenhænge, korrelationer mellem 0,30 og 0,50 moderat stærke sammenhænge og korrelationer over 0,50 stærke sammenhænge

Det første forskningsspørgsmål omhandler sammenhængen mellem de tre

kapitalformer *inden for* hver generation. Vi måler styrken af disse sammenhænge gennem korrelationerne mellem de tre kapitalformer i henholdsvis G1 og G2. I G1 ser vi, at korrelationen mellem respondenternes økonomiske og kulturelle kapital er 0,722. Denne korrelation indikerer en meget stærk sammenhæng mellem de to kapitalformer, dvs. at folk med mange kulturelle ressourcer (fx uddannelse) oftest også har mange økonomiske ressourcer (fx indkomst). Dette resultat er som forventet, bl.a. fordi folk med høj uddannelse i gennemsnit har højere indkomst end folk med lav uddannelse, og resultatet stemmer overens med Bourdieus resultater i *Distinction* (Bourdieu 2003), hvor han ligeledes finder en relativ stærk overensstemmelse mellem socioøkonomisk position (målt ved fx erhvervsposition og indkomst) og indikatorer for kulturel kapital (fx musikmag og læsevaner). Af figur 1 fremgår det også, at korrelationen mellem kulturel kapital og social kapital i G1 er 0,565, og at korrelationen mellem økonomisk og social kapital er 0,244. Overordnet set peger disse resultater på moderate til stærke sammenhænge mellem respondenternes beholdning af de tre kapitalformer i G1. Med andre ord, respondenter, som besidder store (eller små) mængder af økonomisk kapital, tenderer til at også at besidde store (eller små) mængder af kulturel og social kapital. Dermed viser vores analyse, at de tre kapitalformer, selv om de analytisk udgør forskellige dimensioner af materielle og immaterielle ressourcer, i praksis er sammenvævede. En kapitalform kan ikke ses uafhængig af en anden. Vores resultater udvider den eksisterende litteratur ved at inkludere social kapital. Ikke overraskende finder vi, at personer, som besidder social kapital, typisk også besidder økonomisk og kulturel kapital. Vi finder dog, at korrelationen mellem social kapital og de andre to kapitalformer ikke er så stærk som korrelationen mellem økonomisk og kulturel kapital. Med andre ord er fordelingen af social kapital knapt så "ulige", som man kunne forvente, hvis man skulle tro, at netop social kapital kunne få de andre kapitalformer til yngle. Vi kan dog ikke med disse data sige noget om den "multiplicerende" dynamik, der ligger i anvendelsen af, og investeringen i, social kapital over et livsforløb.

Sammenhængen mellem de tre kapitalformer i G2, født omkring 1954, er meget lig sammenhængen i G1, født omkring 1930. Vi finder igen en meget stærk korrelation mellem økonomisk og kulturel kapital (0,866) og moderat stærke sammenhænge mellem kulturel og social (0,406) og økonomisk og social kapital (0,482). Vores resultater tyder for det første på, at der også i generationen født omkring 1954 er en stærk sammenhæng mellem materielle og immaterielle ressourcer og, for det andet, at sammenhængen mellem de tre kapitalformer ikke er reduceret i nogen nævneværdig grad over de to generationer. Disse resultater er bemærkelsesværdige i lyset af den ekspansion af velfærdsstaten, uddannelsessystemet og den øgede omfordeling af indkomst i samfundet, der fandt sted mellem de to generationer. En forklaring på det vedvarende mønster i fællesfordelingen af kapitalformerne kunne være, at ekspansionen af den danske velfærdsstat primært har omfordelt økonomiske

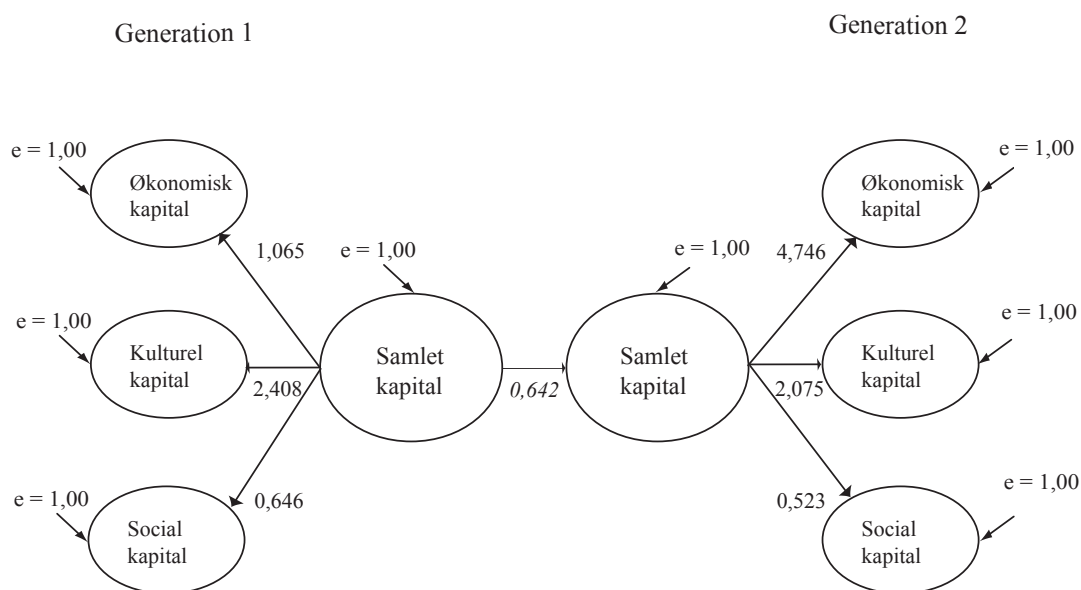
ressourcer, men ikke i samme omfang har formået at omfordele immaterielle ressourcer så som kulturel og social kapital. Fx finder Jæger & Katz-Gerro (2010), at der ikke er sket nogen udjævning i de socioøkonomiske gradienter i danskernes kulturforbrug (en dimension af kulturel kapital) i perioden 1964-2004. Andre undersøgelser baseret på tværsnitsdata peger ligeledes på en stærk sammenhæng mellem kulturforbrug og socioøkonomisk position (se fx Jæger et al. 2003; Prieur et al. 2008). Her ud over peger undersøgelser på, at social kapital har betydning for unges uddannelsesvalg i Danmark og, herigennem, for deres senere socioøkonomiske position (fx Jæger & Holm 2004; Jæger & Holm 2007).

Den første del af vores analyse har vist, at de tre hovedkapitalformer: Økonomisk, kulturel og social kapital alle kan identificeres empirisk i Danmark, og at de er stærkt sammenvævede. I begge generationer tenderer folk med en stor (lille) beholdning af én kapital til også at have en stor (lille) beholdning af en anden kapital. Dette gælder især for kulturel og økonomisk kapital. Der er med andre ord et udtalt hierarki i fordelingen af kapitalformerne i Danmark. Vores analyse viser desuden, at styrken af sammenhængen mellem de tre kapitalformer er tilnærmelsesvis den samme for generationen født omkring 1930 (G1) og generationen født omkring 1954 (G2). Dette tyder på, at den ulige indbyrdes fordeling af kapitalformerne, dvs. hvor stærkt sammenvævede kapitalformerne er, ikke har ændret sig mærkbart over tid.⁷ Vi har desværre endnu ikke mulighed for at se på sammenhænge for yngre kohorter, her især børn af G2, og spørgsmålet er derfor, om det indbyrdes forhold mellem kapitalformerne har ændret sig mærkbart for denne generation. I anden del af analysen ser vi på korrelationen mellem økonomisk, kulturel og social kapital *mellem* to generationer fra samme familie. Vi er i den gunstige position, at UFU inkluderer information om forældre (G1) og børn (G2). Derfor kan vi studere sammenhængen mellem kapitalformerne over to generationer. Denne analyse er informativ om styrken af den sociale arv ikke bare i forhold til den intergenerationelle korrelation i socioøkonomisk position (den traditionelle tilgang til at måle social arv), men også i forhold til intergenerationelle korrelationer i kulturelle og sociale ressourcer.

Figur 1 sammenfatter de intergenerationelle korrelationer i økonomisk, kulturel og social kapital. Vi ser, at der er en stærk korrelation i økonomisk kapital (0,588) over de to generationer. Givet omfanget af økonomisk omfordeling i Danmark er det bemærkelsesværdigt, at vi finder så stærk en korrelation. Tidligere undersøgelser af den intergenerationelle korrelation i indkomst i Danmark og de andre skandinaviske lande finder typisk noget lavere korrelationer i "permanent" indkomst (ca. 0,20-0,30, se fx Björklund & Jannti 2001; Solon 2002).⁸ Økonomisk kapital i G1 er også stærkt korreleret med kulturel kapital i G2 (0,447), og det samme er kulturel kapital i G1 og økonomisk kapital i G2 (0,535), hvilket indikerer en tæt sammenhæng mellem økonomisk og kulturel kapital over generationer. Vi observerer også en relativ stærk

transmission af kulturel kapital fra G1 til G2 (0,527), hvilket stemmer overens med resultater fra tidligere forskning i andre lande (se Kraaykamp 2003; de Vries & de Graaf 2008). Kulturel kapital nedarves altså i betydeligt omfang i Danmark. Endelig observerer vi, at de intergenerationelle korrelationer mellem økonomisk/kulturel og social kapital er lave til moderate (de største korrelationer er mellem social kapital i G1 og kulturel kapital i G2 og social kapital i G1 og G2 og er i begge tilfælde 0,314). Vi finder derfor, for det første, at social kapital *generelt* ikke er så tæt sammenvævet som økonomisk og kulturel kapital og, for det andet, at "afkastet" af social kapital over generationer ikke er så stort som med de andre to kapitalformer. Dette sætter igen spørgsmålstegn ved social kapital som "multiplier", som Bourdieu formulerer det. Måske gælder det snarere, at sociale netværkskontakter i Danmark ikke går i "arv" på samme vis som andre ressourcer, men snarere er noget, man også selv, i sin egen generation, må bygge op og vedligeholde. På den måde er afkastet af ens forældres sociale kapital heller ikke så stort, som fx afkastet af ens forældres kulturelle kapital, fordi en vigtig del af transmissionen af kulturel kapital foregår tidligt i barndommen gennem primær socialisering; noget, som ikke på samme måde er muligt med social kapital.

Figur 2. Samlet kapital i to generationer.

Vi slutter analysen af med at præsentere resultaterne fra vores "andenordens"-KFA model (KFA2). Ideen med denne model er at identificere én variabel, som opsummerer respondenternes samlede kapitalmængde i hver generation (hvad Bourdieu benævner den totale volumen af kapital). Den samlede kapitalmængde er summen af økonomisk, kulturel og social kapital og er et simpelt mål for respondenternes samlede mængde af ressourcer. Figur 2 viser

logikken i KFA2-modellen samt resultaterne fra analysen. Det fremgår af figuren, at respondenternes samlede kapital (både i G1 og i G2) er modelleret som en funktion af deres latente økonomiske, kulturelle og sociale kapital (som nu fungerer som indikatorvariable for den samlede kapitalmængde). Vi ser igen en række faktorvægte, der beskriver, hvor stærkt hver af de tre kapitalformer er relateret til den samlede kapitalmængde. Disse vægte er ikke af substantiel interesse. Den vigtige information i figur 2 er estimatet for korrelationen mellem den samlede mængde kapital i G1 og i G2. Vi finder, at korrelationen i den samlede kapital mellem forældre og børn er 0,642. Denne korrelation er meget høj og viser, at transmissionen af volumen af kapital er en højst aktiv og effektiv mekanisme i det danske samfund. Med andre ord er den sociale reproduktion, i form af den intergenerationelle transmission af volumen af kapital, stærk.

Konklusion

I denne artikel har vi med udgangspunkt i Bourdieus teori om kapitalformer analyseret sammenhængen mellem økonomisk, kulturel og social kapital inden for og mellem to generationer af danskere født omkring 1930 og 1954. Hvor generationen født omkring 1930 voksede op lige før, under og efter anden verdenskrig, er generationen født omkring 1954 den første velfærds-generation, hvis opvækst, uddannelse og tidlige arbejdsmarkedskarriere skete under den store udbygning af den danske velfærdsstat. Vores analyse viser to overordnede tendenser. For det første er der inden for hver generation stærke sammenhænge mellem kapitalformerne. Styrken af sammenhænge er bemærkelsesværdig lig hinanden for de to generationer, hvilket tyder på, at selv den massive udbygning af velfærdsstaten ikke har ændret graden, hvormed de tre kapitalformer er sammenvævede i det danske samfund. Karakteren af sammenhænge mellem materielle og immaterielle ressourcer er således i det store hele den samme for de to generationer, vi har undersøgt i denne artikel. Især økonomisk og kulturel kapital korrelerer højt (0,722 i G1 og 0,866 i G2), mens økonomisk og kulturel kapital i mindre grad er relateret til social kapital (korrelationerne varierer mellem 0,244 og 0,565). For det andet er der mellem generationerne stærke sammenhænge mellem kapitalformerne. Med andre ord nedarves kapitalformerne fra én generation til den næste. Målt med den totale volumen af kapital er den intergenerationelle korrelation stærk (0,642 i figur 2). Dette resultat tyder på, at velfærdsstatens uddannelsesreformer og omfordeling ikke har reduceret den sociale arv i Danmark så meget, som man kunne forvente. Den sociale arv er derfor – fortolket med Bourdieus kapitalformer – meget stærk i Danmark. Et relevant spørgsmål er selvfølgelig, hvor høj eller lav en intergenerationel korrelation man ville kunne forvente at finde i Danmark. Dette spørgsmål er svært at besvare, fordi der, så vidt vi ved, ikke findes tidligere undersøgelser, som anvender samme design som vores undersøgelse. Derfor findes ikke nogen sammenlignelig målestok. Men med

data på mere end to generationer, hvor man kan studere trends over lange tidsperioder, vil man i fremtiden kunne svare mere entydigt på dette spørgsmål. Bourdieus teori om kapitalformer er unik af mindst tre grunde. For det første fremhæver den, at social ulighed og social arv sker i flere dimensioner og handler om både materielle (fx penge) og immaterielle ressourcer (fx sociale forbindelser). For det andet kan teorien operationaliseres og anvendes i empiriske analyser, ligesom Bourdieu selv har vist det i talrige undersøgelser. For det tredje indeholder teorien både en beskrivende og en forklarende komponent, dvs. Bourdieu etablerer ikke kun nogle sammenhænge empirisk, han forsøger også at forklare dem teoretisk. I denne artikel har vi lagt fokus på den beskrivende komponent ved at se på fordelingen af de tre kapitalformer inden for og mellem generationer i Danmark. Vores KFA model fortæller således en beskrivende historie og siger intet om årsagssammenhænge eller mekanismer. Fremtidig forskning i kapitalformerne kan med rette derfor prøve at evaluere de sociale mekanismer, som ifølge Bourdieu forklarer de observerede sammenhænge. Vi tænker her på fx de strategier, som forældre bruger for at sikre deres børn en god position i samfundet (se fx Bourdieu 1996). Måske kan disse teorier hjælpe til at forklare den meget stærke sociale ulighed i fordelingen af kapitalformerne mellem generationerne, som vi har vist i denne artikel.

Noter

1. Investeringsansens kan ses som en del af de "reproduktionsstrategier" og "konverteringsstrategier", som familier ifølge Bourdieu anvender for at bevare deres positioner i samfundet (se fx Bourdieu 1996:263ff; Bourdieu 2003:125ff).
2. Derfor består social kapital, modsat kulturel og økonomisk kapital, ikke som "materiel ressource", som vi definerede det ovenfor (ud over at forbindelserne selvfølgelig er konkrete mennesker af kød og blod). På den måde adskiller social kapital sig fra de andre kapitalformer. Den er mere u håndgribelig, fordi den opstår i *relationen* mellem individer og vil derfor have en symbolsk karakter (Bourdieu 1986:247).
3. Vi kender kun indkomsten for én respondent i hver generation ("hovedforsørgeren" i G1 og respondenterne i G2). Dermed risikerer vi at blande indkomstfordelinger for mænd og kvinder sammen. I supplerende analyser har vi "kønskorrigeret" indkomstvariablene ved, for det første, at regressere indkomstvariablene på G1/G2 respondentens køn og, for det andet, at bruge residualerne fra disse regressioner (som korrigerer for kønsforskelle i indkomst i hver generation) i vores empiriske analyse. Kønskorrektionen ændrer ikke ved vores resultater.
4. Man kan fx forestille sig en situation, hvor en person har en gennemsnitlig indkomst, men har arvet et sommerhus fra sine forældre. I denne situation giver indkomst alene ikke et retvisende billede af personens faktiske økonomiske kapital.
5. Rent teknisk kan man godt tillade, at fx indikatorvariablen for om man abonnerer på en avis også er en indikator for økonomisk kapital. Grundet modellens analytiske sigte undlader vi at gøre dette i vores analyse.
6. Den simple KFA-model er estimeret med Weighted Least Squares estimator med robuste standardfejl. Værdierne for Comparative Fit Index (CFI) for denne model er 0,759, Tucker Lewis Index (TLI) 0,770 og Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) er 0,061. Konventionen i litteraturen er, at en model, som passer "godt" på data, bør have et CFI/TLI på mindst 0,95 og en RMSEA mindre end 0,05 (se Hu & Bentler 1999). Når vi korrelerer nogle af fejleddene, bliver

modellens evne til at "passe" på data betydeligt forbedret. Den endelige model har følgende værdier på konventionelle mål for model fit: CFI = 0,904; TLI = 0,903; RMSEA = 0,040, dvs. et statistisk set acceptabelt fit. Vi har eksperimenteret med flere udvidelser af modellen, men vores resultater er robuste.

7. Om det absolutte niveau i ulighed, fx indkomstuligheden, har ændret sig over generationer, siger vores analyse intet om, hvilket følger af, at vi ser på sammenhængene mellem kapitalformerne som "positional goods", ikke som absolutte ressourcer.

8. Der er ofte en høj grad af målefejl eller "hvid støj" i indkomstoplysninger, hvilket automatisk leder til lavere indkomstkorrrelation. I vores analyse studerer vi korrrelationer mellem latente variable, som er rensset for tilfældig målefejl. Dette kan være en forklaring på, at vi finder højere korrrelationer.

Litteratur

- Andersen, Erling B. 1990: *The Statistical Analysis of Categorical Data*. 2nd Edition. Berlin: Springer.
- Anheier, Helmut K., Jürgen Gerhards & Frank P. Romo 1995: "Forms of Capital and Social Structure in Cultural Fields: Examining Bourdieu's Social Topography". *American Journal of Sociology*, 100, 4, 859-903.
- Asparouhov, Tihomir & Bengt Muthen 2009: "Exploratory Structural Equation Modeling". *Structural Equation Modeling*, 16, 397-438.
- Bjørklund, Anders & Markus Jännti 2001: "Intergenerational mobility of socio-economic status in comparative perspective". *Nordic Journal of Political Economy*, 26, 1, 3-32.
- Bourdieu, Pierre 1977: "Cultural Reproduction and Social Reproduction". I: Karabel, Jerome & A. H. Halsey: *Power and Ideology in Education*. New York: Oxford University Press, 487-511.
- Bourdieu, Pierre 1985: "Social Space and the Genesis of Groups". *Social Science Information*, 24, 2, 195-220.
- Bourdieu, Pierre 1986: "The Forms of Capital". I: Richardson, John G, *Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press, 241-258.
- Bourdieu, Pierre 1989: "Social Space and Symbolic Power". *Sociological Theory*, 7, 1, 14-25.
- Bourdieu, Pierre 1993: *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre 1996: *State Nobility*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre 1997: *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handlen*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre 2003: *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, Pierre & Jean-Claude Passeron 1990: *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage.
- Bowles, Samuel, Herbert Gintis & Melissa O. Groves 2005: *Unequal Chances: Family Background and Economic Success*. New Jersey: Princeton University Press.
- Breen, Richard. 2010: "Educational Expansion and Social Mobility in 20th Century". *Social Forces*, 89, 2, 365-388.
- Breen, Richard 2004: *Social Mobility in Europe*. Oxford: Oxford University Press.

- Breen, Richard & Jan O. Jonsson 2005: "Inequality of Opportunity in Comparative Perspective: Recent Research on Educational Attainment and Social Mobility". *Annual Review of Sociology*, 31, 223-243.
- Breen, Richard; Kristian B. Karlson & Anders Holm 2011: "A Reinterpretation of Coefficients from Logit, Probit, and other Non-Linear Probability Models: Consequences for Comparative Sociological Research." *Indsendt til bedømmelse*.
- Brown, Timothy A. 2006: *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. New York: Guildford Press.
- Chan, Tak Wing & Goldthorpe 2007: "Social Status and Newspaper Readership". *American Journal of Sociology*, 112, 4, 1095-1134.
- De Graaf, Nan Dirk, Paul M. de Graaf & Gerbert Kraaykamp 2000: "Parental Cultural Capital and Educational Attainment in the Netherlands: A Refinement of the Cultural Capital Perspective". *Sociology of Education*, 73, 2, 92-111.
- de Vries, Jannes & Paul M. de Graaf 2008: "Is the intergenerational transmission of high cultural activities biased by the retrospective measurement of parental high cultural activities?". *Social Indicators Research*, 85, 2, 311-327.
- DiMaggio, Paul 1982: "Cultural Capital and School Success: The Impact of Status Culture Participation on the Grade of U.S. High School Students". *American Sociological Review*, 47, 2, 189-201.
- Erickson, Bonnie H. 1996: "Culture, Class, and Connections". *American Journal of Sociology*, 102, 1, 217-251.
- Erikson, Robert E. & John H. Goldthorpe 1992: *The Constant Flux: A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. London: Clarendon Press.
- Fridberg, Torben 2003: "Culture and Leisure Habits, 1980-2000". I: Duelund, Peter: *The Nordic Cultural Model*. Copenhagen: The Nordic Cultural Institute, 351-385.
- Hansen, Erik Jørgen 1995: *En generation blev voksne*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hargens, Lowell L 1976: "A Note On Standardized Coefficients as Structural Parameters". *Sociological Methods & Research*, 5, 2, 247-256.
- Hu, Li-tze & Peter M. Bentler 1999: "Cutoff Criteria for fit indexes in structural models". *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Jonsson, Jan O. 1987: "Class origin, cultural origin, and educational attainment: the case of Sweden". *European Sociological Review*, 3, 3, 229-242.
- Jæger, Mads Meier 2007: "Educational mobility across three generations: The changing impact of social class, economic, cultural, and social capital". *European Societies*, 9, 4, 527-550.
- Jæger, Mads Meier 2009: "Equal Access but Unequal Outcomes: Cultural Capital and Educational Choice in a Meritocratic Society". *Social Forces*, 87, 4, 1943-1971.
- Jæger, Mads Meier 2011: "Does Cultural Capital Really Affect Academic Achievement? New Evidence from Combined Sibling and Panel Data". *Sociology of Education*, 84, 4, 281-298.
- Jæger, Mads Meier & Anders Holm 2004: "Penge, (ud)dannelse, forbindelser eller brains? En test af fire forældreressourcers betydning for unges uddannelsesvalg i Danmark". *Dansk Sociologi*, 15, 3, 67-83.
- Jæger, Mads Meier & Anders Holm 2007: "Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime?". *Social Science Research*, 36, 2, 719-744.

- Jæger, Mads Meier & Tally Katz-Gerro 2010: "The Rise of the Eclectic Cultural Consumer in Denmark, 1964-2004". *The Sociological Quarterly*, 51, 3, 460-483.
- Jæger, Mads Meier; Niels Ploug & Martin D. Munk 2003: *Ulighed og livsløb – analyser af betydningen af social baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Katz-Gerro, Tally 2002: "Highbrow Cultural Consumption and Class Distinction in Italy, Israel, West Germany, Sweden, and the United States". *Social Forces*, 81, 1, 207-229.
- Katz-Gerro og Mads Meier Jæger 2011: "Top of the Pops, Ascend of the Omnivore, Defeat of the Couch Potato: Modeling Complex Change in Cultural Consumption". *European Sociological Review* (under udgivelse).
- Kraaykamp, Gerbert 2003: "Literary socialization and reading preferences. Effects of parents, the library, and the school". *Poetics*, 31, 235-257.
- Lamont, Michele & Annette Lareau 1988: "Cultural Capital: Allusions, Gaps and Glissandos in Recent Theoretical Developments". *Sociological Theory*, 6, 2, 153-168.
- Lareau, Annette & Elliot B. Weininger 2004: "Cultural capital in educational research: A critical assessment". I: Swartz, David L. & Vera L. Zolberg: *After Bourdieu. Influence, Critique, Elaboration*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 105-144.
- Ploug, Niels; Inge Henriksen & Niels Kærgård 2004: *Den danske velfærdsstats historie*. København: Socialforskningsinstituttet 04:18.
- Portes, Alejandro 1998: "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology". *Annual Review of Sociology*, 24, 1, 1-24.
- Prieur, Annick & Lennart Rosenlund 2010: "Kulturelle skel i Danmark". *Dansk Sociologi*, 21, 2.
- Prieur, Annick, Lennart Rosenlund & Jacob Skjøtt-Larsen 2008: "Cultural capital today: A case study from Denmark". *Poetics*, 36, 1, 45-71.
- Robbins, Derek 2005: "The origins, early development and status of Bourdieu's concept of "cultural capital"". *British Journal of Sociology*, 56, 1, 13-30.
- Shavit, Yossi & Hans-Peter Blossfeld 1993: *Persistent Inequality. Changing Educational Attainment in Thirteen Countries*. Boulder, CO.: Westview Press.
- Shavit, Yossi; Arum, Richard & Adam Gamoran 2007: *Stratification in Higher Education. A Comparative Study*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Solon, Gary 2002: "Cross-Country Differences in Intergenerational Earnings Mobility". *Journal of Economic Perspectives*, 16, 3, 59-66.